

תאריך 29.4.2012

מכון שנקר לתיעוד וחקר העיצוב
Shenkar Design Archive & Research Center

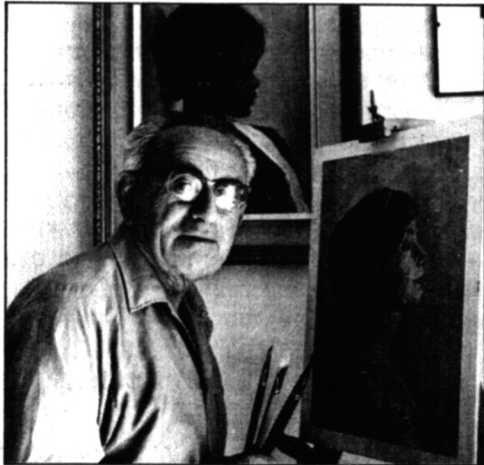
מאמרים Articles

שם המאמר:	נסיונות הדפסה בשיטה דמויית חריטה בפלדה
כותב המאמר:	אריה לין
מושא המאמר:	אוסואלד אדלר
הנושא:	נסיונות ההדפסה בשיטה דמויית חריטה בפלדה
תאריך:	ספטמבר-דצמבר 1988
מס קטלוגי:	G-AdO-Ar-001
מילות מפתח:	בול, דואר, ישראל, דפוס, שקע, ניסיון, פרוצס, חריטה, פלדה, מדפיס, ממשלתי, סולד, הנרייטה, טרומן, ביאליק, שמיר, בן צבי, הרצל
מקור:	הירחון הישראלי לבולאות, ספטמבר-דצמבר 1988, עמ' 12-13
המלצות:	ראה בול הנרייטה סאלד G-AdO-Sta-001 ובול טרומן G-AdO-Sta-022
תקציר:	<p>מאמר העוסק בעבודתו של אדלר בתחום הבולאות ובתרומתו לנסיונות הישראליים להדפיס בולים בשיטה דמוית חריטה בפלדה</p> <p>יש לטפל בזכויות היוצרים של המאמר</p>

נסיונות הדפסה בשיטה דמויית חריטה בפלדה

מאת אריה לין

אוסוואלד אדלר בעבודתו בסטודיו

בול ה"זכוכית" מראה אפשרויות הדפסה בפרוצס, דהיינו - קו על גוון, שילוב שני גוונים, שילוב של מעבר גוון עם מעבר גוון אחר וכו'.

אחד החלומות של מר גולן, מי שהיה מנהל המדפיס הממשלתי, היה להדפיס בולי ישראל בשיטה שתדמה לשיטת החריטה בפלדה, כפי שמודפסים הרבה מבולי אוסטריה, במיוחד דיוקנאות. לצורך זה הוזמנו בולי נסיון אצל האחים שמיר ואצל אדלר. הרעיון היה לצייר בולים בסיגנון של תחריט, כלומר ציור קווים שעל-פי הצפיפות והעובי, ניתנת תחושה של גוון-מעבר מאור לצל. על אף המאמצים של הציירים ומנהלו של המדפיס הממשלתי, שאף הזמין מכונת הדפסה מיוחדת למטרה זו, לא הודפסו בארץ בולי דיוקן בשיטה זו וחלומו של מר גולן לא התגשם.

הדפסות נסיון כאלה אומנם הודפסו (בן גוריון של שמיר והנשיא בן צבי והרצל בצעירותו של אדלר, אך, כאמור, לא יותר מזה).

לקראת הדפסת גליון-היובל של עתוננו, היה אך טבעי לשוחח עם צייר הבולים הוותיק, **אוסוואלד אדלר**, שמספר הבולים שצייר מאז היותו צייר בולים עצמאי, הוא ללא ספק עילה לשיחה.

א. אדלר הוא מן הציירים המקצועיים הראשונים שעסקו אצלנו בציור בולים, שכן הוא צייר בולים בעודו ברומניה, זמן רב לפני בולי מדינת ישראל. הוא עלה ארצה בשנת 1960, כבעל ידע מושלם בנושא דפוס וציור בולים. עד אז היה מקובל אצלנו לשלוח ללונדון את ציורי הבולים שנועדו להדפסת שקע, ושם נעשתה הכנתם להדפסה. עם בואו של אדלר לארץ עשה הוא את הביצוע לקראת ההדפסה. כך לדוגמא, הכין את ההפרדה לשקע של סידרת המזלות שצוירה בידי ע. בלאושיץ, או למשל את סידרת הצפורים של דואר אוויר של מרים קרולי ועוד.

כבר בשנת 1956 נתבקש הצייר **אברהם גיימס** מלונדון להכשיר ציירים ישראלים מ"בצלאל" לציור בולים להדפסת שקע. לצורך זה הוזמן אצלו אף ה"בול לנסיון" הידוע, שהודפס כבול נסיון.

בדומה לזה היה צורך בבול נסיון חדש כשעברו לשיטת הדפסה ב"פרוצס", בהדפסה בשלושת הצבעים הבסיסיים ושחור, במקום שני עד שלושה צבעים שהדפיסו עד שנות השישים. אדלר צייר בול נסיון בנושא מתוך מוזיאון הזכוכית, שהודפס בכל תהליכו, כבול נסיון. (מאוחר יותר צוירו בולים בנושא זה ע"י צילה מנוסי וח. אורנן והודפסו בפוטוליטו).

כמעט ללא הגיון, נתבקש הצייר להחליף דמויות הנשים שברקע לדמויות גברים וזאת, לפי דברי ד"ר חזקי, שהיה ממונה על ייצור בולים בשרות הבולאי, שטען כי במקרה הנדון ניתן האישור הממלכתי לדיוקנה של הנרייטה סולד בלבד... (בכל זאת נשארו בציור דמויות של ילדות קטנות). אדלר מדגיש שבמקרים רבים בעבודתו כצייר בולי ישראל היה עליו לדעת להמנע מפרטים מסוימים, כדי לצמצם את מספר התיקונים שעשויים לבא בציורים המוגמרים, משום שאצלנו זה לא כמו בכל מקום... כך, למשל, אסור היה להשתמש בצבעים שמזכירים את דגל הנאצים – השחור אדום ולבן.

הצייר אברם ג'ימס, שהזכרתי, סיפר בשעתו כי כאשר צייר פעם את מנורת ישראל עם קנים מצטלבים, היה עליו לעגלם לכל יראו כצלבים...

בין הבולים שלא הופיעו בדואר ישראל, מטעמים שונים, כדאי להזכיר את בול **קונגרס אספרנטו**, שצויר ע"י אדלר ולא הופיע משום שהקונגרס שהיה אמור להתקיים בשנת 1967, לא התקיים משום שפרצה מלחמת ששת הימים. המעניין שהכל היה מוכן ואף מעטפות יום ראשון הודפסו, אך כאמור, הכל נגנז!.

אדלר הכין עוד שני דיוקנאות בשיטה זו, שניהם של ביאליק, אולם אלה נשארו בציור בלבד. לחלומו של מר גולן היתה נחמה אחת בלבד, בהופעת בול דיוקן טרומן, שהודפס בארץ במכונה החדשה, אולם הציור הוכן באוסטריה בשיטה המקורית של תחרית בפלדה. היה חשש שבול טרומן לא יצא טוב בהדפסה בישראל ויהיה צורך להדפיס ברגע האחרון בול בשיטה המקובלת, הרגילה, בשקע. לצורך זה הכין אדלר ציור דיוקן של טרומן בצורה שיתאים להדפסה המקובלת והמדפיס הממשלתי עשה את כל ההכנות לקראת ההדפסה האפשרית, אולם החששות נתבדו.

הבול הראשון בארץ שצויר ע"י אדלר הוא בול הנרייטה סולד. בימים ההם היתה בעיית אישורם של בולי דיוקן קשה מרגיל והממשלה אישרה, כמובן, את הופעת דיוקנה של מיסדת עליית הנוער הנרייטה סולד, אך לא כן לגבי שאר הדמויות שהצייר בחר כרקע לבול (בניין הדסה בירושלים וקבוצת ילדים ניצולי השואה, המתקבלים ע"י בני המקום).